

Dolenjske Novice.

Izhajajo 1. in 15. vsacega meseca. Cena jim je za celo leto 1 gld., za pol leta 50 kr. — Naročnino in dopise sprejema J. Krajec v Novem mestu.

Kdor želi kako oznanilo v „Dolenjske Novice“ natisniti dati, plača za vsako vrsto z navadnimi črkami 8 kr. za enkrat, dvakrat 12 kr., trikrat 15 kr.

Preselitev deželne vino- in sadjerejske šole iz Slapa na Grm.

(Spisal A. Ogulin, namestnik načelnika novomeške kmetijske podružnice.)

V novejšem času so trije časopisi ob enem pisali o vino- in sadjerejski šoli, ki ima na Slapu nehati in na Grmu poleg Novomesta se ustanoviti. „Slov. Nar.“ trdi, da kmečko ljudstvo se ne bo dosti te šole udeleževalo; „Ljublj. tednik“ pa, ki je to trditev po „Slov. Nar.“ posnel, bil je tako prijazen, da je še dostavil, da ni pričakovati nikakoršne vdeležitve, ker se kmet za to šolo čisto nič ne briga.

„Dol. Nov.“ v 18. listu priporočajo, da naj Dolenjci Dalmatince posnemajo in za boljši uspeh šolske obiskave po zgledu Dalmatinskih občin vstanove napravijo. „Narod“ in „Tednik“ zahtevata, da mora šola dobro obiskovana biti, zato ker je „šola“, enako pravilo: stori dobro zaradi dobrega; oba pa pozabita, da se kmet, in ne samo naš kmet, ampak tudi povsod drugod, trdno drži starega kopita in se ne sprijazni z novo stvarjo, dokler se ni očitvidno o njej prepričal.

Boj za obilno šolsko obiskovanje so nekako podedovale šole vseh vrst, posebno pa še kmetijske šole tudi drugih kraljestev. Čim bolj je ljudstvo izobraženo, tim manj se je treba bojevati.

Primeri naših razmer z Dalmatinskimi je za nas jako neugodna; pri nas so razen malih izjem, občinski zastop in kmetovalec v denarnih stiskah, na Dalmatinskem pa je občinski zastop brez izjeme v rokah bogatinov in velikih posestnikov. Pri nas nimamo železnice, le slabe ceste, zato tudi po nizki ceni ne moremo svojih pridelkov prodati; na Dalmatinskem pa avstrijski, francoski in laški trgovec že čaka na pridelek, da ga potem s svojim imenom med svet pošlje. Pri nas imamo komaj vožnji pot v vinograd, Dalmatince pa ima svetovno cesto, široko morje na razpolaganje. Če so tedaj dalmatinski občni zastopi ustanove napravili, so to iz prepričanja lastne koristi storili in trditi smem, da so Morlaki v Sinju in prebivalci Krivoščije presneto malo zraven dali.

Vsi imenovani trije listi govore o slabem obisku šole, nobeden pa se ni potrudil iskati vzrokov, kateri so jasni in jih ni težko najti; vzrok je deloma, da je ljudstvo ubožno; največji vzrok pa je v stavljenih pogojih. Kdor hoče vsprejet biti, moral je najmanj štiri razrede ljudske šole z dobrim uspehom obiskovati; na Dolenjskem so pa poleg Novega Mesta le v Krškem, Metliki, Črnomlju in Kočevji štirirazredne šole. Če pa kmet svojega sina v drugi kraj v šolo pošilja, ima vselej le namen, ga dalje šolati, ne pa za dom pridržati.

Podlistek.

Alojznica.

Kaj je Alojznica ali Alojzijevišče, pač mnogi med vami, ljubi Dolenjci, še ne veste. Povem vam ob kratkem. — To je hiša v Ljubljani, v ktorej se pripravljajo mladenči, študentje latinskih šol, za duhovski stan. Namen jej je, da se dobro izučé reči, ki se učé v latinskih šolah, da se obvarujejo pod nadzorstvom napak in zmot, v ktore mladenič tako lahko zabrede, si oblažijo srcé — in po dovršenej osmej šoli prestopijo v drugo hišo — v knezoškofovo duhovno seminišče ali alumnat, kjer se izučé za duhovnike. Vstanovil je to hišo blagi pokojni škof Anton Alojzij zlasti iz tega namena, da bi se mogli za duhovski

stan izšolati tudi ubogih starišev sinovi; kajti po njegovej volji se imajo sprejemati večinoma mladeniči vanjo brez plače. Vstanovljena je za vso kranjsko škofijo, torej tudi za nas Dolenjce, in ker smo mi najbolj revni, je gotovo tudi najbolj potrebujemo. Večino denarja je založil blagi škof sam; veliko so ga pa dali tudi dobri ljudje, zlasti duhovni. Med temi so se še dolenjski duhovni prav posebno skazali, dobro vedé, kakó je take hiše potreba siromaškim Dolenjcem. Pokojni leskovški dekan Štrohen je dal sam deset tisuč goldinarjev; toliko ni dal noben drug duhoven kakor ta gospod, ki je bil Dolenjec in je vedno služil po Dolenjskem.

Pred malo časom sem bral imena mladeničev, ktore so letos sprejeli v Alojznico. Ker sem videl med njimi samo dva Dolenjca, izmed katerih

Če se tedaj želi, da bi se vino- in sadjerejska šola dobro obiskovala, **naj se pogoji za vstop olajšajo.** Ako se hoče naša vino- in sadjereja povzdigniti, potrebujemo dobrih vinorejcev, in pa priliko, da se v zimskem šolskem tečaju v teh strokah učé, kakor sem v 12. list. „Dol. Nov.“ obširno povedal.

Če bi se vrh tega hotelo vpeljati po zgledu Mariborske vinorejske šole, da bi se mladi ljudje proti mali plači sprejeli za delavce in bi se jim iz te plače plačevalo stanovanje zunaj šole, **bi šola s tem pridobila za-se sposobne delavce, kateri bi pa bili potem tudi doma sposobni delavci.** To je istina, da pri vinorejski šoli ni največja važnost veliko število učencev, ampak korist, ki obstoji v razširjevanju v kmetijstvu potrebnih vednosti. (To sam vsaj deloma potrjuje dopis s Krke — od kmečke roke. Vredništvo).

Kaj storiti z vinogradi, od trtne uši uničenimi?

Žalostno za vinorejca je res, da mora pričakovati grozne nesreče, ki ga zadene prej ali slej, ko se mu bode vsled trtne uši posušil trs za trsom v njegovem lepem vinogradu, iz katerega je dobival včasih lep dobiček in sam srkal sladko kapljico. Ali ubraniti se trtne uši ne moremo. Na Štajerskem, po Bizeljskem, v Sromljah, Pišecah, pri Kapeli je baje uničenih okoli 800 oral vinogradov. Kjer je popred sladko grozdje zorelo, nasadili so zdaj koruzo ali krompir. Trtna uš je v Kostanjeviškem okraji uničila že 2 tretjini vinogradov; pokazala se je že v Oštercu, v Orehovcu, v Brezovici, ter sega do Gracarjevega turna, torej do novomeškega okraja. Slavna Gadova peč bo dala letos zadnji pridelek, ki bode komaj desetina prejšnjih let. Trtna uš se je pokazala tu pa tam že pri Krškem, na Tržki gori, v Volovniku.

Posvetujejo se zdaj vlada in poslanci, kako bi se temu zlu prišlo v okom. Vlada naj bi po

izgledu ogerske in hrvatske vlade kupila na milijone ameriških trt, katere naj bi se doma počepile. Nasadile naj bi se na več krajih te trte na deželne in vladne stroške, ter cepilo naj bi se ondu, recimo pod vodstvom izvedenih učiteljev in družih. Vlada je tudi izdala olajšave gledé davka pri vinogradih, katere je uš uničila. Te olajšave se glasé v poglavitnih točkah tako-le:

Ako se uničen vinograd z uradnim dovoljenjem na novo zasadi, je vinograd osem let davka prost.

Ako se vinograd v drugo obdelovanje porabi, ozira se na to pri davku. O vsem tem mora pa posestnik v 4 tednih, ko je vinograd spremenil, naznaniti davkarji. Ali on mora tudi dokazati po občinskem predstojništvu, da je bila res trtna uš v njegovem vinogradu. Gosposke se potem same prepričajo, ali je res vinograd na novo zasajen ali v drugo obdelovanje spremenjen. —

Nekaj se torej gosposke brigajo za našo nesrečo. To kaže tudi sledeči razglas, ki ga je te dni krško c. kr. okrajno glavarstvo razposlalo na vse občinske predstojnike. Glasí se tako-le:

Kako trtna uš vinograde razjeda, to čuti se že v obsegu tukajšnjega c. kr. okrajnega glavarstva. To pa tudi opominja resno posestnike od te škodljivke zadetih vinogradov, da za časa skrbé, da se bodo uničeni vinogradi zopet le za vinorejo porabili, ker se njih večina ne dá obrniti v drugo plodonosno obdelovanje. Izdatnega sredstva za pokončanje trtne uši ni do zdaj, da ne bi se ž njim vinoreji škodovalo. Vinorejci imajo zdaj edino upanje le v trpežnih ameriških trtah. Visoko c. kr. kmetijsko ministerstvo je pripoznalo te neugodne razmere in je že l. 1885. na Francoskem nakupilo večjo množico trpežnih ameriških trt sorte „Riparia sauvage“, ki so se porabile največ za nasad nove trtnice v Kostanjevici; mali del se je pa oddal dvema vinorejcem v tem okraji, ki sta se bila pravočasno za nje oglašila. Izrejevanje

je prej eden obiskaval Novomeško gimnazijo, drugi pa ljubljansko — sem se začudil, ter reč nekoliko bolj na tanko pregledal. Kar vam bom povedal, Dolenjci, ni za vas prav nič veselo.

Leta 1880 je bilo 61 študentov v Alojznici, med njimi Dolenjcev 23; l. 1881 jih je bilo 58, Dolenjcev 18; 1882 alojznikov 59, Dolenjcev 18; l. 1883, alojznikov 50, Dolenjcev 15; l. 1884, alojznikov 43, Dolenjcev 14; l. 1885, alojznikov 50, Dolenjcev 11; l. 1886, alojznikov 51, Dolenjcev 9.

Dolenjci, ali vidite, kako gré z vami. Leto za letom sprejmejo manj vaših sinov v hišo, kjer se Gorenjcem pogrinja miza zastonj! V sedmih letih ste prišli od 23 na 9. — Za prihodnje leto sta sprejeta dva, ako niso nobenega spodili, in

če ni kdo izstopil, jih bode letos notri Dolenjcev 10. Pa zdi se nam, da jih bode veliko manj.

Vštel sem pa med Dolenjce tudi Kočevarje, Ribničane in Sodražičane. Bilo pa je l. 1880 kočevarjev 5; l. 1881 so bili 4, ravno toliko l. 1882; l. 1883 sta bila 2 — pozneje niso sprejeli nobenega Kočevarja več. —

Dolenjci torej nimajo sreče; to pričajo številke. Prav posebno pa se bojé študentov, ki so hodili v šolo tukaj v Novem mestu. Povsem samo l. 1878 so sprejeli iz Novomeških šol 2; 1879 tri; 1880 nobenega; 1881 dva; 1882 nobenega; 1883 tri; 1884 dva; 1885 enega; za šolsko l. 1886 nobenega in letos za l. 1887 dva.

Kaj bi k temu rekla pokojna knezoškof Anton Alojzij in pa dekan Štrohen?

in požlahnovanje ameriškanih trt je do zdaj le še poskuševanje; tudi se ne more posameznim vinorejcem dati teh trt za nov nasad razdanih vinogradov. Zgoditi se pa more to, da se ponudi vinogradnikom prilika, da poleg poskusov v cesarski trtnici še sami po svoji moči in svojem veselji, poskušajo vrednost in porabljenost ameriškanih trt. Zato naj vinogradniki toliko teh trt posadé, kolikor jih bodo potrebovali za materinske trte, od katerih bodo dobivali potrebnih reznikov, ki se bodo vkoreninili in potem požlahnivali. Zadostovalo bode torej večkrat, da si ta pa uni kupi 50—100 ameriškanih trt; reznik ga bode stal le en krajcar, gotovo majhen strošek.

Pri dokazani revščini malih posestnikov more se na njih prošnja cena za polovico znižati; pa za take izjeme je treba iskati dovoljenja pri vis. c. kr. poljedelskem ministerstvu. To visoko c. kr. ministerstvo je pripravljeno za leto 1887. preskrbeti reznikov po potrebi posestnikov, ki se bodo za nje oglasili. Zato se vsem občinskim predstojnikom nalaga, da ta oglas razglasijo in vse posestnike vinogradov v njegovem smislu podučé, zahtevaje od njih, da se vsi, ki bi radi dobili ameriškanih trt, za nje oglasijo in število povedó pri tukajšnjem c. kr. okrajnem glavarstvu do konca oktobra 1886. Zahtevalci naj se zapišejo v izkaz, v katerem je tekoča številka, priimek, krstno ime, bivališče, hiš. števec, število trt ter podpis stranke v dokaz, da je res naročila.

Nekaj o kolerei.

Mislimo, da ne bo odveč, ako spregovorimo v poduk našemu ljudstvu par besedi zdaj, ko je kolera iz Laškega bila zanešena na Kranjsko.

Vsak, kateri je že več za kolero bolnih videl, vé, kakošna je ta bolezen. Kolera ni tako naglomornilna, kakor nekteri mislijo. Predenj zbolí človek, očividno se je pasla kolera v njem že po več dni. Po želodcu in po čevah mu začne brbrati; takó se počuti, kakor da bi se driska pripravljala. Potem se driska po malem res prične in sicer brez vseh bolečin v trebuhu, da! še dobro mu dé ta majhna driska, ker mu zmanjša napetost in zljajša po trebuhu. Tacega, kateri dobi prèc drisko, kolera po 2 ali tri, tudi 4 dni gladi in boža, potem pa nastane driska nanagloma prav huda, bolnika začne na oba konca hudó gnati, koža postane vsa vela in črnikasta, ali vsaj zatamni, in se grbanči, krči nastopijo in se po vsem životu množijo, in človek postane ves mrzel, ni ga moč ogreti in — ugasne. Taka kolera je mokra.

Nektereokrat je pa kolera suha, t. j. brez driske in brez bljuvanja. Takemu brbra po želodcu

in po trebuhu; trebuh je napet, na bljuvanje ga nekoliko opominja, glava je nekako težka; potem se oglasi brez driske in brez bljuvanja krč, napada bolnika vedno hujše in gostejše, koža zvene, zatamni in se grbanči, ves život je mrzel, in človek ugasne.

Toda ne umrje vsaki. Kakor je pri tifusu ali legarji, tako je pri kolerei; bolniki, kateri v oede stradajo, večidel umrjó, katerim se pa dobro postreže z vodo, tisti sicer želodec z bljuvanjem in trebuh z drisko spraznujejo, pa navadno ozdravijo. (Kaj pa podgana stori, kadar je mišice dobila? Pije — in bljuva in spet pije in spet bljuva, in tako dolgo pije in bljuva, da mišico iz sebe spravi in se smrti reši.)

Kaj je vzrok te nevarne boleznii? Prav za gotovo tega še ne vemo, dasiravno si zdravniki učenjaki mnogo prizadevajo. Nekaj pa so vender le našli. V izmečkih bolnikov namreč so dobili silno majhne stvarice, katerih ni moč videti in natanjko razločiti drugače, kakor z drobnogledom ali povekševalcem; imenujejo jih bacile, bakterije ali koma t. j. vejice, zato ker so tiskananim vejicam (,) podobne. Kar se tiče plodenja, so te stvarice podobne tistim glivicam, katere se nahajajo v navadnih drožéh (krovajcih). Kakor se te glivice neznano hitro množé, tako tudi bakterije v želodcu človeškem in v njegovih čevah. Te bakterije, sodijo učenjaki, da so vzrok kolerei. Ko namreč pridejo v život, se naglo in močno pomnožé in povzročijo, da se kri v životu takó razširi, kakor se mleko razširi, ako nekoliko kisline, naj bo jesih (ocet) ali druga kislina, med nje vtepeš, in na gorko postaviš.

Kar se godi z mlekom, to se godi s krvijo v človeškem životu. Kri se razširi; se loči od gostejšega dela krvi, od fibrina; to krvno vodo posrkajo sesalne bezgalke želodca in črev, tam se nabira belkasta voda, ktera se je popred s krvjo zmešana po žilah gibala; in pri mokri kolerei žene potem človeka na oba konca. Gosta kri, ker je pregosta in se zato več gibati ne more, zastaja po žilah, tudi kmalo začne gnjiti, draži čutnice, in krči se začnejo po vsem životu. Zato je koža vela, ker krvne vode manjka, zato koža zatamni, zato je život mrzel, zato koprní bolnik same žeje in kliče po vodi.

Kako se pa kolerei pot zabrani? Premalo še poznamo pota, po katerih se kolerine bakterije ali glivice iz enega kraja v druge zanašajo. Ako je kolerina bakterija zares glivica, ima gotovo tudi, kakor druge glivice in skrito-cvetnice svoje seme; glivice ga imajo v predalčkih pod klobukom; ako je kolerina glivica tako drobčkina, da se s prostim očesom komaj vidi, kako drobčkino mora biti še le njeno seme (Sporen)! Manjše od solnčniga prahu je; po zraku plava, in ako

po svojem potu ne zgubi moči, bi kalilo v vlažni gorkoti ali v gorki vlažnosti povsod. Po tem načinu se zasejejo glive ali gobe, tako se zaseje praprot. Nimamo pa posebnih vzrokov, misliti, da se trosi po tem načinu tudi kolera. Gotovo pa je, da se razširja kolera po izmečkih bolnikov za kolero bolnih. V teh izmečkih so kolerine bakterije; te pridejo ali neposredno ali po onesnaženem perilu bolnikov v tekočo ali stoječo vodo. V stoječi gorki vodi se plodijo in močno pomnožijo, ta pa jih zanese v nižje kraje. (Konec prihodnjic.)

Kaj je novega po avstrijskem cesarstvu?

Sitnost! — novic se rado sliši veliko; jaz jih pa nimam! Ali razun tega mi pa pravi gosp. vrednik: le malo, le ob kratkem, za list imam že veliko preveč, ne morem veliko sprejeti! — To je sitnost, ali ubogati moram; zato bode te bralci gotovo zadovoljni z malim!

Kolera na Kranjskem nas bode menda zapustila. Na Vrhniki in Loškem potoku je zadnji čas bajè ponehala — drugod pa je doslej ni bilo. Tudi v **Trstu** je boljše; ali bežala še ni. Po različnih krajih **Istre** jih je zadnji čas precej zbolelo. Zlasti hudo pa je jela pobirati po **Hrvaškem** v **Karlovcu**, **Ogulinu** in drugod. **Madjare** pa jako plaši iz **Budapešte**, kjer jih umré dan na dan okoli 50 za to grozno morilko.

Gospod **Obreza**, državni in deželni poslanec za Notranjsko, je umrl 26. sept. v Cerknici. Bil je blág mož. Bog mu daj dobrega naslednika.

29. septembra se je pričel na Dunaju **državni zbor**. Slovanski poslanci bodo imeli pač dela čez glavo. Zlasti jim bo treba ministru Gavču nekoliko žilo potipati, kajti ta gospod dela zadnji čas s Slovani po Moravskem in drugod, kakor bi povsod prebivali sami Nemci.

Govori se, da bomo dobili zopet **ново puško** za vojake, ki bode še hitreje morila ljudi, kakor dosedanje. Vojni minister menda hoče imeti zato 40 milijonov goldinarjev.

Kaj je novega po širokem svetu?

Kaj tacega ne, da bi se bilo bati, češ, svet se bode podrl, ali nekaj bi se pa vže vjelo.

Bulgarska je dobila ruskega generala Kaulbarsa za poslanca. Videti je pa, da bode ta gospod doli sam gospodaril po Ruski volji. Rusija hoče biti gospodarica v tej deželi. Ker je mogočna, bode pač lahko dosegla, da se voli njen prijazen — pokoren knez.

Angleška misli **Irce** še dalje stiskati, v državnem zboru so kar odbili njihove tirjatve. Ali Irci so žiljavi; veliko so že dosegli, zato smo prepričani, da tudi sedaj ne bodo mirovali, dokler se ne izpolnijo njihove pravične želje.

Na **Španjskem** so srečno zmagali upor nekterih vojakov, ki so hoteli republiko razglasiti v glavnem mestu Madridu.

Nemški cesar **Viljem** je zarad svoje visoke starosti jako oslabel. Bati se je, da morda kmalo zapusti solzno dolino mogočni vladar.

Gospodarske stvari.

Poduk našemu kmetu.

** Zboljšuj pašnike. (Dalje). V današnjih okolnostih je dosledno prav, da si toraj še in v primerni meri pašnike obdržimo. S tem pa stopi na nas kmetovalce važna naloga, da začnemo pašnike rastočim našim bremenom in težnjam, kakor tudi namenu samemu primerno zboljševati, to je povekšati vžitek iz njih s pomočjo umnega obdelovanja in oskrbovanja, kar razpravljati mi ostane naloga za prihodnjic.

Pride pa uže še čas, ko se bodejo sedanje žalostne razmere obrnile na boljše, ko bode tudi za nas na mestu in boljše, pašnike na splošno v ravninah odpraviti in predelati v kulture, ki se bodo še bolj splačale, ko bode mo prisiljeni sé zemljo še bolj varčni biti in si vsak košček zemlje v največjo prid obračati. Zato bode treba opreznega in doslednega dela, krepke volje, kakor tudi več prometnega kapitala, kakor ga imamo dandanes v svrhu gospodarjenja. *)

Če postanemo Dolenjci še varčni, vestni in pridni v delu, zmerni v življenju, kakoršne lastnosti odlikujejo Vipavca, tem lažje in vspešneje se bode mo borili in prenašali današnja bremena.

Naše srenjske pašnike smo do dandanes popolnoma v nemar in opešati pustili; prizadevati si moramo toraj, da sedanje pičle dohodke povekšamo s zboljšanjem, vsakoletnim umnim obdelovanjem in umno porabo pašnikov in vkrenemo vse, kar je v to potrebnega in izpeljivega. Sicer se je uže mnogo pisalo o tem in nasvetovalo umno obdelovanje pašnikov, vendar in gotovo ne bode odveč, ako tudi tu podam pota, po katerih naj bi v prihodnje hodili. V splošnem morajo se srenjski pašniki v sledečem izboljšati:

Vsi mokrotni, posebno pa močvirni prostori naj se osušijo. Lege pašnika, v katerih zaostaja voda, rodijo le kisle in ojstre trave in škodljiva zelišča; hranitba na takih pašnikih živini ne more biti vspešna — vsaj ji je taka paša večkrat toliko škodljiva, da ji sledijo razne bolezni. Sicer živina kaj nerada vživa kislo pičo in jo mora le

*) Temu bodo znatno pripomogle o svojem času tudi „posojilnice“, ako se po pričetem vzgledu pomnožé in zašné blagonosno svoje delovanje, ki bode gotovo v prid splošni blaginji, kakor osobito v prosep kmetijstva; vsaj nam enaki zarodi družih dežel prepričevalno kažejo, da so oni kaj važna sredstva za vspešno povzdigo kmetijstva, ker si kmetovalci lahko v stiski z odrajtavanjem zmernih obresti izposodijo potrebni denar za gospodarjenje, za poplačanje davkov itd.

glad k tej prisiliti. Na takih legah je nujna potreba, da se preobilna in zastajajoča voda odpelje. V to vrežejo se po padu pašnika potrebni jarki, katere je najboljše pokriti, ker jih živina sicer hitro shodi in zasuje; kolikokrat se pa tudi ne zgodi, da živina po neprevidnosti v jarek pade in se telesno poškoduje?

Pokriti jarki ali podzemeljski odtoki za vodo res več stanejo; za to pa imajo toliko več prednosti kakor nepokriti.

Kolikokrat bi v naših razmerah zadostoval samo eden primerno izpeljan jarek in konec bi bilo zastajajoče mokrote in tolikanj škodljivih vplivov iste. Če odpeljemo preobilno močo, zataramo kisle trave na paši, ki počasi posahnejo in zginejo, ker smo jim odvzeli v obilni mokroti potrebni pogoj za življenje. Mesto njih pa se zarodijo prave, sladke trave. Da se osušeni prostori hitreje zarastejo, je najboljše, da se na spomlad, kakor hitro sneg skopni, ruša popali, krepko z brano prevlači in pozneje s travo obseje. Tako si lahko dosedaj neporabljive lege pašnika predelamo v trajno dobre. (Dalje prihod.)

Piše se nam:

Iz Svibnjega, dné 8. septembra. — (Poslanec Hren pred svojimi volilci.) V nedeljo 5. t. m. ob 9. uri dopoludne razlagal je poslanec kmetskih občin, gospod Hren v Radečah v šolski sobi, svoje delovanje v zadnjem zasedanju državnega zbora. Poslušalcev bilo je malo navzočih, znabiti radi tega, ker je bilo v Radečah komaj poludrugo uro popred razglašeno; v Svibnjem pa še nič razglašeno ni bilo, ampak izvedli smo po naključbi.

Gospod poslanec je najprvo svoje volilce srčno pozdravil in potem se jel pritoževati, da ko je bil on izvoljen, je upal mnogo uspeha, a sedaj pa prišel pred volilce s praznimi rokami. Potem je navajal nekatere potrebne postave, katere so se zbornici predlagale v pretresovanje, in le večji del, kakor nam že popred znano, brez uspeha. Potem je povdarjal, kako so razmere na Koroškem in Primorskem za Slovence žalostne in da smo Slovenci na Kranjskem v tem oziru na boljšem.

Na to se mu je gozdni izvrstnik iz Radeč, gospod Scheyer, v imenu volilcev zahvalil za njegov trud in naklonjenost ter ga prosil, naj bi on našo vročo željo podpiral, da naj bi se vendar jedenkrat začel preko Save most staviti, in potem pa mu izrekel našo zaupnico.

Iz Krke 20. sept. — Velikokrat se je že presukal dan, kar ste priljubljene nam „Dol. Nov.“ prinesle poslednji dopis s Krke. Letošnji novi naročniki skoro ne vedo za naš kraj. —

Ko smo dobili v roke 10. št. „D. N.“ ter prebrali članek: „Kake dolžnosti imamo Dolenjci

proti naši novi kmetijski šoli v Grmu že zdaj?“ smo bili neizrečeno veseli, ker menili smo, da nam bode veliko koristila; in da se bode marsikateri mladi kmetovalec izučil umnega kmetijstva in vinorejstva. — Pa žali Bog, v poslednji števil pa smo se vstrašili, ko preberemo vvodni članek: „Dolenjci naj bi posnemali Dalmatince“. Zakaj neki? bodete vprašali. Iz dveh vzrokov! Prvi je, kakor se bere, da so v Dalmaciji občine ustanovile 21 vstanov (štipendij) po 181 gold. na leto za ubožnejše učence. — Kako bi se mogli mi nadjati občinskih vstanov, ko imajo občine že sedaj toliko stroškov za bolnike v bolnišnicah in občinske uboge, da je groza. — Drugič pa nas je prestrašilo, ker ni še nič več kakor 10 učencev in sicer štipendistov. Od revnega kmeta ni čudno, ker so preveliki stroški, pač pa čudno od velikih posestnikov in grajščakov, kateri bi lahko za sinove plačevali, kar stane v kmetijski šoli.

Kakor vidimo iz razpisa od deželnega odbora kranjskega, je nam kmetovalcem posameznim nemogoče pošiljati sinove v kmetijsko šolo. Ako se računi ono za hrano in stanovanje po 33 kr. na dan, znese na leto 120 gld. 45 kr., s šolnino 140 gld. 45 kr.; ako pa računimo po 50 kr. na dan, znese na leto s šolnino 192 gld. 50 kr. — to je prevelika svota za dolenjskega kmeta. Ako se kaj ne prenaredi, da se vstanovi veliko štipendij, ali pa da se zmanjša šolnina in stroški za hrano in stanovanje, nam ne bode mnogo koristila zaželjena kmetijska šola v Grmu, — le ako bodo „Dol. Nov.“ prinašale uk, kateri se bode tamo učil, potem nam bode šola vsaj nekoliko bolj koristna. Z Bogom!

Iz Šmartna pri Litiji 24. sept. — 20. t. m. so pri nas v Smartnem mil. g. knezoškof birmovali. Sprejeli smo Jih prav lepo in dostojno; obe občini — Litija in Šmartno — ste priredili višemu duhovnemu pastirju veličasten sprejem. Predvečer je bila po Šmartnem krasna razsvetljava. Pevci pa so Jih lepo zapeli, ker imamo pod vodstvom g. učitelja Barteljna dober moški pevski kor. Svečanostnega lepega dneva ne bomo pozabili!

Visoki gost so se pa tudi lahko prepričali, kako Jih vse visoko spoštuje — duhovšina in ljudstvo. Birmancev je bilo vseh 679.

Iz Šmihela 26. sept. — Poslopje za šolske sestre pri nas je dovršeno. Sv. Mihaela dan so prišle semkaj dolgo pričakovane sestre učiteljice. Sredi oktobra bodo začele precej podučevati naše dekleta v dveh razredih. Sprejemale bodo pa precej tudi gojenke v hišo v 1. in 2. razred. — Posebno važno pa je gotovo to, da bodo sprejemale precej gluhoneme dekleta, ako se jih kaj

oglasil. Podučevalce bodo vse s slovenskim jezikom, kar je gotovo posebno važno. Kaj koristi, ako se gluhonema sirota na tujem uči v nemškem jeziku, nazaj pa tako rekoč za domačine pride zopet gluhonema. Dolenjci, in sploh Slovenci, ako imate take nesrečnice ter jih morete v šoli vzdržati, — le v Šmihel pri Novem mestu z njimi! — ne bode vam žal.

Iz Šent Peterske fare 26. sept. — Vselej sem z veseljem bral „Dol. Nov.“, posebno v zadnjem listu: „Novomeščani, osnujte posojilnico.“ Zares sem že večkrat sam pri sebi mislil, kako vendar koristno bi bilo za naše prebivalce tak dobrodelen zavod, v katerem bi se stiskanemu ljudstvu na pomoč prišlo. Jaz mislim, da bi jih precejšno število, kar precej kot udje posojilnice k zavodu, pristopilo. Jaz bi že to storil.

Domače vesti.

(V Šmihelu) bode 3. t. m. blagoslovljena nova šola „šolskih sestra“. Ob jednem bode odtorjena dvorazredna šola za deklice iz okolice in pa „šola za gluhoneme deklice“. Pač prava potreba za te sirote, ki so do sedaj pogrešale večinoma poduka. Sedaj imajo priliko. Poduk na obeh šolah bode v materinem — slovenskem jeziku. Prihodnjič več o tej šoli.

(Premembe pri duhovnikih in učiteljih.) Preč. gospoda kaplana: Lesjak v Trebelnem in Zorec v Zagorji menjala sta s službama. Preč. g. Prpar, kaplan v Boštanj, gre v Šmarjeto. Iz Šmarjete g. Zupanec v Šent Rupert. V Boštanj pa pride č. g. Žlakar z Vrhniko. Č. g. Nemanič od sv. Trojice gre v Grad na Gorenjsko; k sv. Trojici gre č. g. Kramar, kaplan v Sempetru; č. g. Jaklič je šel iz Metlike na Vrhniko. — G. A. Funtek, učitelj v Št. Vidu pri Zatičini, vrli pesnik slovenski, gre na novo šolo na ljubljansko barje. G. L. Vagaja iz Kopanj na novo šolo v Pirniče (v ljublj. okraju). V Škocijanu pri Turjaku je postal učitelj g. Fr. Kozjak, potrjeni učiteljski pripravnik.

(V deško sirotišče) v Ljubljani so z Dolenjskega vsprejeti z deželnimi ustanovami: Lušin Leopold iz Ribnice, Stopar Alojzij iz Šmartna pri Litiji. V dekliško sirotišče pa: Bradula Marija iz Boštanja, Balant Lucija s Studenca. Ročne deželne ustanove po 50 gld. so dobili: Vašič Ludovik iz Šent Ruperta, Suhi Fran iz Šent Petra pri Rudolfovem.

(Požarni brambi v Šmartinu pri Litiji) darovala sta za novo brizgalnico vojvoda Meklenburški in graščak Fr. Hren po 55 gold.

(Nova šola) se bode letos odprla v Šmihelu pri Žužemberku.

(Po Dolenjskem) pobira in bode še nekaj dni pobiral milodare usmiljeni brat iz Št. Vida na Koroškem za tamošnjo bolnišnico usmiljenih bratov. Vredna je vsestranske podpore; kajti sprejema večinoma zastoj bolnike vsake vere in vsake narodnosti. L. 1885 jih je bilo tam zdravljenih samo iz Kranjske 72.

(Poslanec Šuklje) je bil meseca septembra tudi v Kostanjevici in v Krškem. V Kostanjevici bil je v Bučarjevi gostilni shod volilcev. Otvoril ga je župan g. Sever in predstavil za predsednika g. okrajnega sodnika dr. Gestrina. Poslanec Šuklje pojasnjeval je v obširnem govoru politični položaj in dokazoval, da morajo slovenski poslanci bolj živo postopati in z odločujočimi krogi na Dunaji govoriti jasno besedo. Po njegovem jako pohvalno vsprejetem poročilu poprijel je g. župan Sever za besedo in govoril o vrejenji Krke in o trtni uši. V Krškem se je bil na povabilo predsednika bralnega društva oglasil g. profesor 19. sept., ko je odhajal na Dunaj. Tukaj je bil v društveni sobi g. predsednik K. prav pristrčno pozdravil g. poslanca in njegovo družino.

(Iz Mokronoga) v Škofjokoloko se je nedavno preselil vrli sodnik, g. dr. Škofic, kateremu na čast so bili Mokronočani priredili lepo odhodnico. Bival je v Mokronogu le tri leta, a priljubil se je vsakemu, kdor je kaj občeval z njim. V uradovanju upeljal je izključljivo slovensščino, h kojej ga je, kakor je sam povdarjal, privedla dolžnost, a mi bi rekli boljše domoljubje. „Kmet mora prejemši uradne listine, vedeti kaj ima v rokah, in kaj se od njega zahteva“ bilo mu je geslo o njegovem uradovanju.

Pri vsej svojej učenosti bil je mož skromen, malo beseden, a v družbi rad vesel. Kdor ga je poznal, čislal ga je gotovo.

Bog daj Dolenjcem veliko tacih uradnikov. Od onih gospodov pa, ki vam, Slovencem ne pišejo po slovensko, pa Vi terjajte. Vsak davkoplačevalec ima pravico terjati, da uradniki v njegovem jeziku pišejo.

(Čebelni semenj v Ljubljani). Zbralo se je bilo do sto čebelarjev iz vseh krajev Kranjske. Razgovor o ceni bil je dolg. Izvestilo se je, da je pridelek čebelarški po vseh krajih dežele izvrsten, jako obilen in tako izredno dober, kakor jednacega ne pomnijo najstarejši čebelarji. Čebele so kaj izvrstnega medu nanesele, sosebo od ajde, katera je letos prav lepo cvetela. Cena medu v satovjih udarila se je pri ogromni množini pridelka po 20 kr. za kilogram. Za vosek ponujalo se je po 70 kr. za stari funt, doslej ni bil še nikdar pod goldinarjem. Ljubljanski

voskarji nakupili so po storjeni ceni veliko medu, posebno veliko ga je nakupil gospod Oroslav Dolenc, ki razpošilja med v Galicijo in na Češko. Čebelarji, posebno starejši, so bili z nizko ceno jako nezadovoljni in so obdržali svoje blago, misleč, da cena vender še poskoči.

(Premiranje konj v Šent Jarneji). Za kobile z žrebeti dobili so premije: Anton Hočevnar iz Rudolfovega 40 gld., pa se je premiji odpovedal na korist Jozefi Hribar iz Podgabra, Josip Gričar iz Malenc 25 gld., Janez Krhin iz Gorenjega Gradišča 20 gld., Fran Vidé iz Švabovega 20 gld., Jos. Globevnik iz Škocijana 15 gld., Janez Dornik iz Krškevasi 15 gld. Srebrni svetinji sta dobila Anton Majzelj iz Št. Jarneja in Albin grof Margheri iz Otočic. — Za male obrejene kobile. Viktor Jombart v Klevevži 30 gld., pa se je odpovedal na korist Janezu Vogu z Dobrave. Fran Erstè iz Dolenje Nemške vasi 20 gld., Anton Majzelj iz Št. Jarneja 15 gld. Srebrni svetinji sta dobila Toussaint vitez Fichtenau iz Rudolfovega in Vincencij Ant. Smola iz Grma. — Za jedno in dveletne žrebice: Anton Strauss iz Kostanjevice, Peter Krhin iz Gradišča, Fran Recelj iz Prekopa, Anton Kržišnik iz Mokronoga vsak po 10 gld. Srebrni svetinji sta dobila J. Smola, umirovljeni c. kr. major v Vinji gorici, in gospa Julija Rudež, grajščakinja v Gracarjevem turnu.

(Kočevar — krošnjar v denarni stiski) zastavil je dobrodušni natakariji v Krškem svojo krošnjo za posojenih mu 15 gld. — a ker krošnja ni bila toliko vredna, morebiti samo 6 gld., popiha jo pred solnčnim izhodom pustivši natakariji krošnjo.

Razne vesti.

(Vinska trgatev) se zdaj po Dolenjskem pričinja, pa tudi po drugih krajih Avstrije. Kar je bilo grozdja in jagod ocvetelo pred dežjem v juniju, je dobro dozorelo in sladko. Vinska letina bo še kaj dobra; malo manje bo pač vina kakor lani, ali dobro bo. Posebno hvalijo na Hrovaškem, da ima grozdje veliko sladkora. Na Štajarskem, zlasti v slavnih ljutomerskih goricah, kjer pozno trgajo, se hvalijo — na Ogerskem tudi s kvaliteto ali kakovostjo. — Na Ogerskem opominajo pametni vinorejci, naj se ne pričinja prezgodaj s trgatvijo. — To naj velja pa tudi Dolenjcem!

Listnica uredništva.

Gosp. Štangarski. — Gosp. Dr. A. K. — in gosp. L. G. v M. Zaradi pomanjkanja prostora danes ne mogoče, prosimo oprostite.

Loterijske srečke.

Gradec	18. septembra	43	88	39	75	58
Trst	25. septembra	27	90	34	68	7

Hiše na prodaj!

V Metliki ste dve hiši z velikim vrtom ob cesti, na najboljšem prostoru ležeči, za vsako kupčijo pripravne, takoj na prodaj za 7000 gold. in ugodnimi plačilnimi pogoji; dalje se proda

Hiša v Podzemlji,

z vrtom, njivo in gospodarskim poslopjem, vse v dobrem stanu; v hiši je že 12 let dobro obiskovana prodajalnica z mešanim blagom in gostilna. — Več o tem pové

[97]

Franc Seidnitzer v Podzemlji.

Hiša z enim nadstropjem,

lepim vrtom, eno nad dva orala veliko njivo, vsemi drugimi poslopji, vse v najboljšem stanju, primirna, ker je poleg farne cerkve, posebno za visokoč. gosp. duhovne v pokoji, prilična pa tudi za krčmarje ali kupce, proda se takoj pod najugodnejšimi pogoji.

Več o tem izve se pri gospodu Fr. Konciliji,

[96—1]

nadučitelju v Zužemberku.

Laneno seme in oves,
tudi norice (beladone) kupuje v vsaki množini

Marija Rohrmann

v Novem mestu in [69—5]

V. H. Rohrmann,
preje Jos. Strzelba v Ljubljani.

POSLOPJE

33 komolcev dolgo in 15 široko, na novo izdelano, na lepi priliki poleg okrajne ceste se da na več let po ceni takoj v najem, z dvema sobama, dva keldra, hlev in lupa. Opalda s pripravo za štacuno, tudi priliko za gostilno; dobi se tudi sadni vert, njive in hoste. Kdor želi vzeti, naj se zgleda do 30. oktobra t. l. pri lastniku samemu. [95]

Uršnasela 27. septembra 1886.

Pošta: Toplice.

Franc Jakše.

Prodaja zemljišč.

5. oktobra, t. j. prvi torek po malem sejmu se bode z ugodnimi pogoji prodala Dobrava, (pol ure od mesta) s poslopjem: hiša, hlev, pod, kozolec, skupaj ali pa na drobno, t. j. na johe, na tistih prostorih zjutraj ob 8 uri.

Kmetovalcem, kateri se hočejo tu naseliti, je prav lepa prilika, si večji ali manjši skupno ležeče zemljišče blizu mesta pridobiti.

Kdor želi kaj kupiti, se vabi, da pride kmalo dotična zemljišča si ogledati, pismena poizvedovanja pa naj se pošiljajo [92—2]

Vincenc Smoletu,

lastniku pri Novem mestu. Pošta Novomesto. (Dolenjsko.)

Prva in največja zaloga

grobnih
spominek

grobnih
križev,

bogato pozlačenih, s kamnom za stajalo in brez istega po prav *nizki ceni*. Tudi *nove stroje za krompir in jabolka lupiti*.

[84-2]

V Novem mestu pri

Adolf Gustin-u,

trgovcu z železom in specerijskim blagom.

VAZELINA

(SUROVA)

najboljši mazilo za usnje se dobiva vsled odpotovanja g. Franc Rus-a v Metliko zdaj pri trgovcu

Valentinu Oblaku

v Novem mestu.

[83-2]

Mlin in žaga

se daje v najem

pri grajščini Podpeč (Thurn-Gallenstein), okrajno glavvarstvo Litija, fara Sv. Križ.

[77-3]

Samo za **15 kr.** pismenih mark

in pošljem za poskušnjo v pozlačeni kositar-ski škatljici s podukom in ceno vred

Surove vazeline,

kar je za vsakega neobhodno potrebno in koristno. Da ni to kaka sleparija, se pričujem iz predpisom c. k. vojnega ministerstva Abt. 7., št. 2030 in premnogo drugih pohval.

Tudi uljudno naznanjam vsem častitim naročnikom, da imam sedaj mojo zalogo za vazelino in trgovino z mešanim blagom v Metliki.

[75-2]

Franc Rus.

Podpisani naznanjam, da sem jako priljubljene knjižice za mladino, pod naslovom:

„Knjižnica slovenske mladini,“

katere je spisal, predelal in založil Iv. Tomšič, c. kr. učitelj na vadnici, prevzel v svojo zalogo ter se vsi trije zvezki, ki so do zdaj prišli na svetlo, po navedenih cenah vedno dobivajo v moji zalogi in sicer, knjižica:

Dragoljubci, spisal Ivan Tomšič, mehko vezana 18 kr., trdo vezana 26 kr.

Peter Rokodelčič, spisal Iv. Tomšič, mehko vezana 30 kr., trdo vezana 36 kr.

Sreča v nesreči, spisal Janez Cigler, mehko vezana 32 kr., trdo vezana 38 kr., popolnoma v platnu 55 kr.

Gledé na to, da so te knjige jako lepe vsebine, da so prav solidno vezane in olupšane in da se je cena znižala, priporočajo se najbolj za šolske knjižnice, za družine in za raznovrstna darila.

Matija Gerber,

(Jos. C. Gerber)

Založnik in trgovina s papirjem in knjigoveznica v Ljubljani.

[74-3]

Feržol,

kisle zdrave jabelka,
za mošt po 3 kr. kilo,

beladono i. t. d. [82-3]

kupuje Strzelba-Rohrman v Ljubljani.

Hiša naprodaj.

Hiša naprodaj je v Kandiji pri Novem mestu sè 4 sobami, veliko kuhinjo, spodaj so 3 kleti in dervarnica; zraven je vrt in dvorišče, 2 svinjska bleva, hiša v lepi priliki. — Več o tem izve se pri

[76-2] **Janezu Konde-tu** gostilničarju v Kandiji.

Suhe drva za kurjavo

blizo ceste zložene, prodavajo se na Ruperčverhu vsak petek, dokler jih bo kaj, in stane en kubični meter

	na mestu,	pripeljane v Rudolfovo,	Kandijo.
vejevja	1.20 fl.	1.50 fl.	1.42 fl.
kostanjeve polena	1.50 "	1.85 "	1.77 "
hrastove	1.70 "	2.10 "	2. — "
bukovè	2.20 "	2.65 "	2.55 "

Gozdna mera poštena. Plača se na mestu.

MATIJA LENARD,

izdelovalec turnskih ur na Mirni (Kranjsko), ima zda eno novo turnsko uro zgotovljeno in naprodaj, prav pripravno za kako malo farno cerkev ali podružnico in se cerkvenim predstojnikom posebno priporočuje.

[79-3]